

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
7294-21

meddelad i Stockholm den 13 november 2023

KLAGANDE

Försäkringskassan
103 51 Stockholm

MOTPART

AA

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Stockholms dom den 15 oktober 2021 i mål nr 1156-21

SAKEN

Assistansersättning

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver kammarrättens dom och fastställer förvaltningsrättens avgörande.

BAKGRUND

1. En person som på grund av stora och varaktiga funktionsnedsättningar behöver hjälp med s.k. grundläggande behov kan från kommunen få biträde av en personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans. Om behovet av hjälp med de grundläggande behoven uppgår till i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan kan Försäkringskassan bevilja

ersättning för kostnaderna för den personliga assistansen i form av statlig assistansersättning. Assistansersättning beviljas för ett visst antal timmar under en viss tidsperiod och betalas ut månadsvis för det antal assistanstimmar som assistans har lämnats.

2. Som huvudregel gäller att assistansersättning inte lämnas för tid när en person vistas i eller deltar i skola, om det inte finns särskilda skäl.
3. AA är beviljad assistansersättning.
4. I maj 2018 deltog AA i kommunal vuxenutbildning. När han ansökte om att få assistansersättning utbetalad för den månaden beslutade Försäkringskassan att han inte skulle få assistansersättning för fem timmar, eftersom han då hade vistats i skola och inte omfattades av något beslut om rätt till assistansersättning för assistans i sådan verksamhet.
5. AA överklagade beslutet till Förvaltningsrätten i Uppsala som avslog överklagandet.
6. Kammarrätten i Stockholm biföll AAs överklagande dit och förklarade att han hade rätt till assistansersättning med fem timmar för tid när han deltagit i undervisning på kommunal vuxenutbildning i maj 2018. Kammarrätten utgick från vilka krav på personliga anpassningar som gäller för olika skolformer och kom fram till att kommunen inte hade någon skyldighet att anpassa den kommunala vuxenutbildningen med insatser av den personliga karaktär som AA hade behov av. Hans deltagande i kommunal vuxenutbildning skulle därför inte likställas med att vistas i skola. Rätten till assistansersättning var således inte beroende av någon bedömning av särskilda skäl och det hade inte ifrågasatts att den aktuella assistansen hade utförts.

YRKANDEN M.M.

7. *Försäkringskassan* yrkar att kammarrättens dom ska upphävas och att förvaltningsrättens dom ska fastställas samt anför att det inte finns något tydligt stöd för att begreppet skola i socialförsäkringsbalken ska tolkas utifrån skolhuvudmannens specifika skyldigheter att ge insatser av personlig karaktär för att tillgodose personliga behov.
8. AA anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET**Frågan i målet**

9. Frågan i målet är om kommunal vuxenutbildning ska anses som skola vid tillämpningen av socialförsäkringsbalkens bestämmelser om rätten till assistansersättning.

Rättslig reglering m.m.

10. Av 106 kap. 24 § 4 socialförsäkringsbalken framgår att assistansersättning inte lämnas för tid när den funktionshindrade vistas i eller deltar i barnomsorg, skola eller daglig verksamhet enligt 9 § 10 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Om det finns särskilda skäl kan assistansersättning enligt 25 § lämnas även under sådan tid.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

11. Avsikten vid införandet av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade var inte att personliga assistenter skulle ersätta personal som

behövs för att bedriva en verksamhet, t.ex. barnomsorg, skola eller daglig verksamhet (prop. 1992/93:159 s. 67).

12. Bakgrunden till införandet av den bestämmelse som motsvarar nuvarande 106 kap. 24 § 4 socialförsäkringsbalken var att det hade visat sig att en betydande del av den assistans som finansierades med statlig assistansersättning konsumerades vid vistelse i barnomsorg, skola och daglig verksamhet. Det ansågs viktigt av både principiella och finansiella skäl att gränsdragningen mellan personlig assistans, finansierad genom statlig assistansersättning, och närliggande kommunala verksamheter tydliggjordes och beaktades. Avsikten var inte att i sådana situationer överföra ansvaret för personlig assistans till kommunerna. Däremot konstaterades att kommunerna har skyldighet enligt annan lagstiftning att ge det stöd som behövs för att personerna i fråga ska kunna delta i verksamheterna (prop. 1995/96:146 s. 14 f.).
13. Det finns ingen definition av begreppet skola i socialförsäkringsbalken. Inte heller skollagen (2010:800) definierar begreppet skola. I skollagen används begreppet skolväsendet. Av 1 kap. 1 § och 2 kap. 2 § första stycket skollagen framgår att kommunal vuxenutbildning är en del av skolväsendet och att det är kommunerna som är huvudmän för verksamheten.
14. Kammarrätten har tolkat begreppet skola utifrån skolhuvudmannens specifika skyldigheter enligt skollagen att ge insatser för att tillgodose personliga behov och då funnit att den kommunala vuxenutbildningen inte ska ses som skola i den mening som är aktuell nu.
15. Den grundläggande tanken bakom huvudregeln om att assistansersättning inte utgår vid vistelse i skola torde emellertid ha varit att dra en gräns mellan personlig assistans, finansierad genom statlig assistansersättning, och närliggande kommunala verksamheter. Sett från den utgångspunkten kan det

avgörande för tolkningen av begreppet skola vid tillämpningen av bestämmelser om rätten till assistansersättning inte vara vilka krav på personligt anpassade stödåtgärder som gäller inom olika skolformer.

16. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening saknas anledning att exkludera den kommunala vuxenutbildningen från begreppet skola i den mening som är aktuell nu.
17. AA deltog i kommunal vuxenutbildning i maj 2018 utan att omfattas av något beslut om rätt till assistansersättning för assistans i den verksamheten. Försäkringskassan gjorde därmed rätt som inte betalade ut assistansersättning för den aktuella tiden. Överklagandet ska därför bifallas.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Thomas Bull, Marie Jönsson, Linda Haggren och Martin Nilsson (skiljaktig).

Föredragande har varit justitiesekreteraren Hannah Ivarsson.

SKILJAKTIG MENING

Justitierådet Martin Nilsson är skiljaktig och anser att överklagandet ska avslås samt anför följande.

1. I 106 kap. 24 § 4 socialförsäkringsbalken anges ett antal situationer när assistansersättning inte lämnas. I dessa fall konstaterade lagstiftaren att kommunerna har skyldighet enligt annan lagstiftning – socialtjänstlagen, skollagen och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade – att ge det stöd som behövs för att personerna i fråga ska kunna delta i verksamheterna (prop. 1995/96:146 s. 15). Även övriga undantag i 24 § tar sikte på situationer när den funktionshindrade får sina behov tillgodosedda inom verksamheten i fråga. Syftet med undantaget i 24 § 4 får således anses vara att assistansersättning inte ska utgå när det finns en skyldighet för kommunen att tillgodose den funktionshindrades behov av stöd inom den aktuella verksamheten.
2. Ett av undantagen i 106 kap. 24 § 4 är tid när den funktionshindrade vistas i eller deltar i ”skola”. Begreppet skola är inte definierat i socialförsäkringsbalken. I avsaknad av en definition bör begreppet tolkas i ljuset av syftet med 24 § 4. Begreppet skola bör således avse sådana skolformer där det finns en skyldighet för kommunen att tillgodose den funktionshindrades behov av stöd.
3. I skollagens tredje kapitel finns bestämmelser om de stöd som en elev har rätt till för att kunna uppfylla de kriterier som gäller för skolformen i fråga. Stöd i form av extra anpassningar gäller för elever i alla skolformer – således även i den kommunala vuxenutbildningen – och innebär exempelvis att hjälpa en elev med att planera och strukturera sina studier samt även enstaka specialpedagogiska insatser under en kortare tid (3 kap. 5 § och prop. 2013/14:160 s. 21). Det rör sig således om mindre omfattande insatser som inte är avsedda att täcka det personliga stöd som är aktuellt i målet.

4. I 3 kap. 7–12 §§ finns bestämmelser om särskilt stöd. Insatsen särskilt stöd innebär ett mer omfattande stöd och är knutet till ett ansvar för skolan att utreda elevens stödbehov (prop. 2009/10:165 s. 287). Enligt 6 § gäller inte bestämmelserna om särskilt stöd elever i den kommunala vuxenutbildningen. AAs behov av stöd får anses vara ett sådant särskilt stöd som avses i 7–12 §§.

5. Sammanfattningsvis finns det inte något stöd i skollagen för att ålägga kommunen en skyldighet att tillgodose AAs behov av stöd för tid när han vistas i eller deltar i den kommunala vuxenutbildningen. Den kommunala vuxenutbildningen bör därmed inte omfattas av begreppet skola i 106 kap. 24 § 4 socialförsäkringsbalken. Överklagandet borde därför ha avslagits.